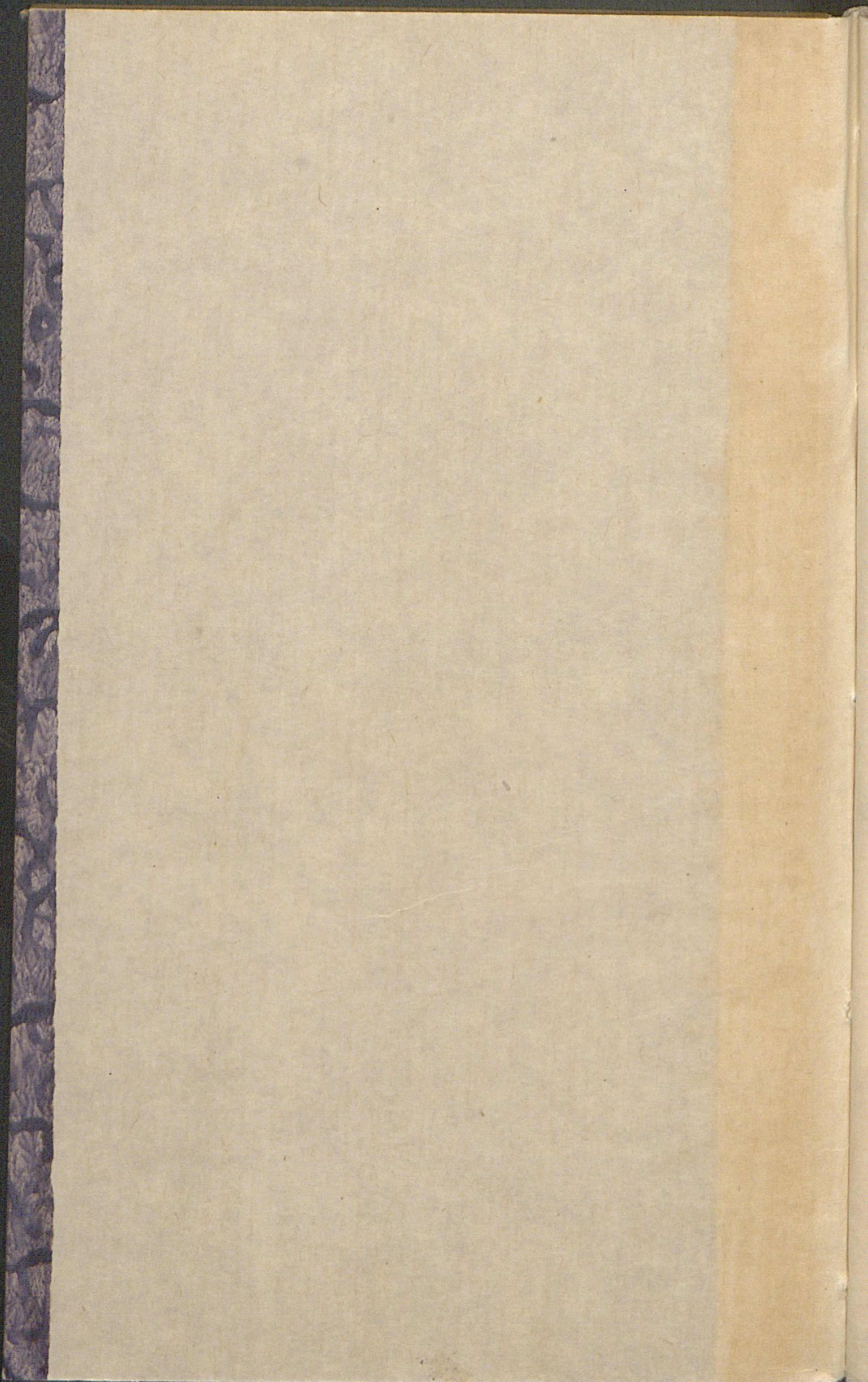

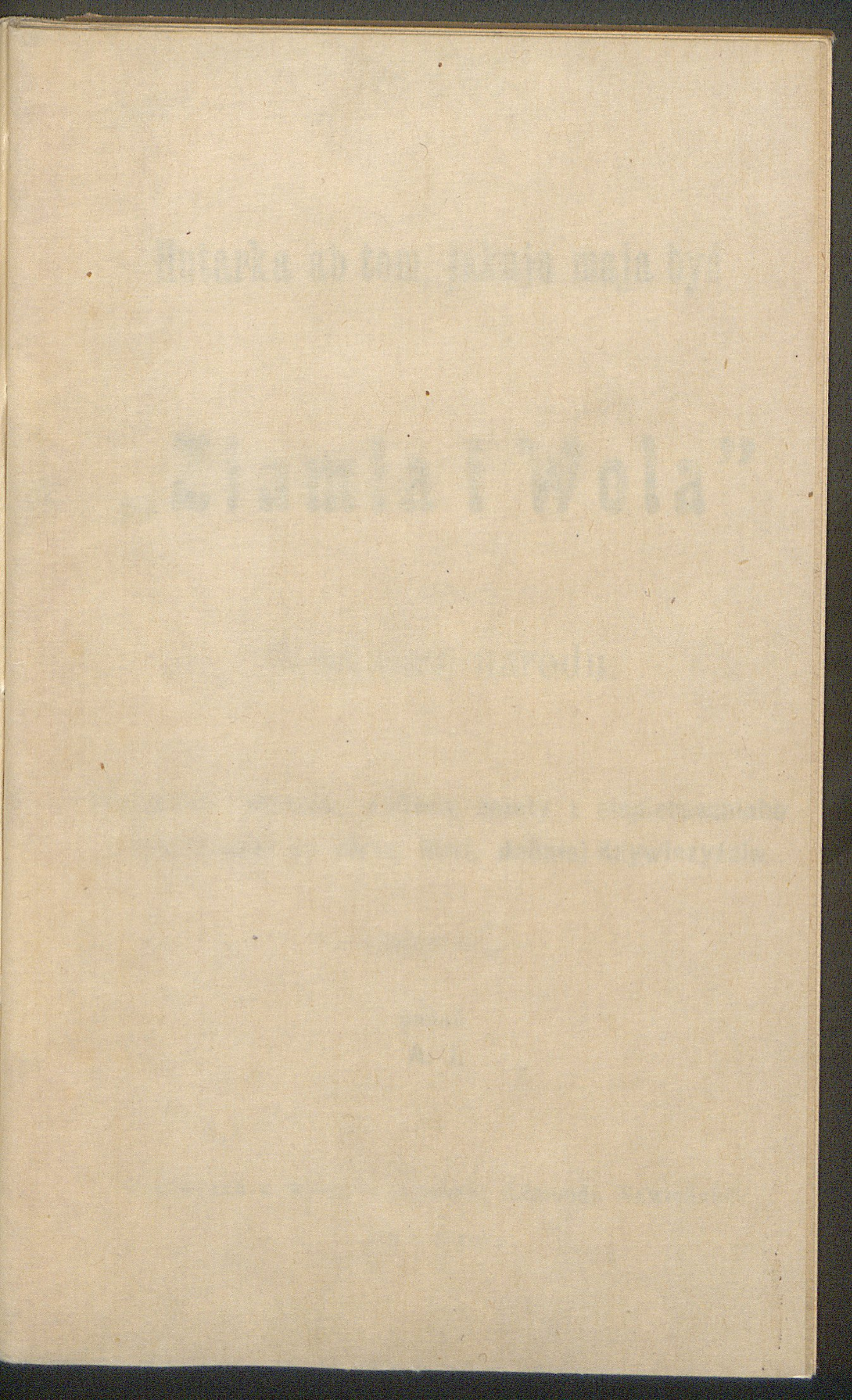
43566

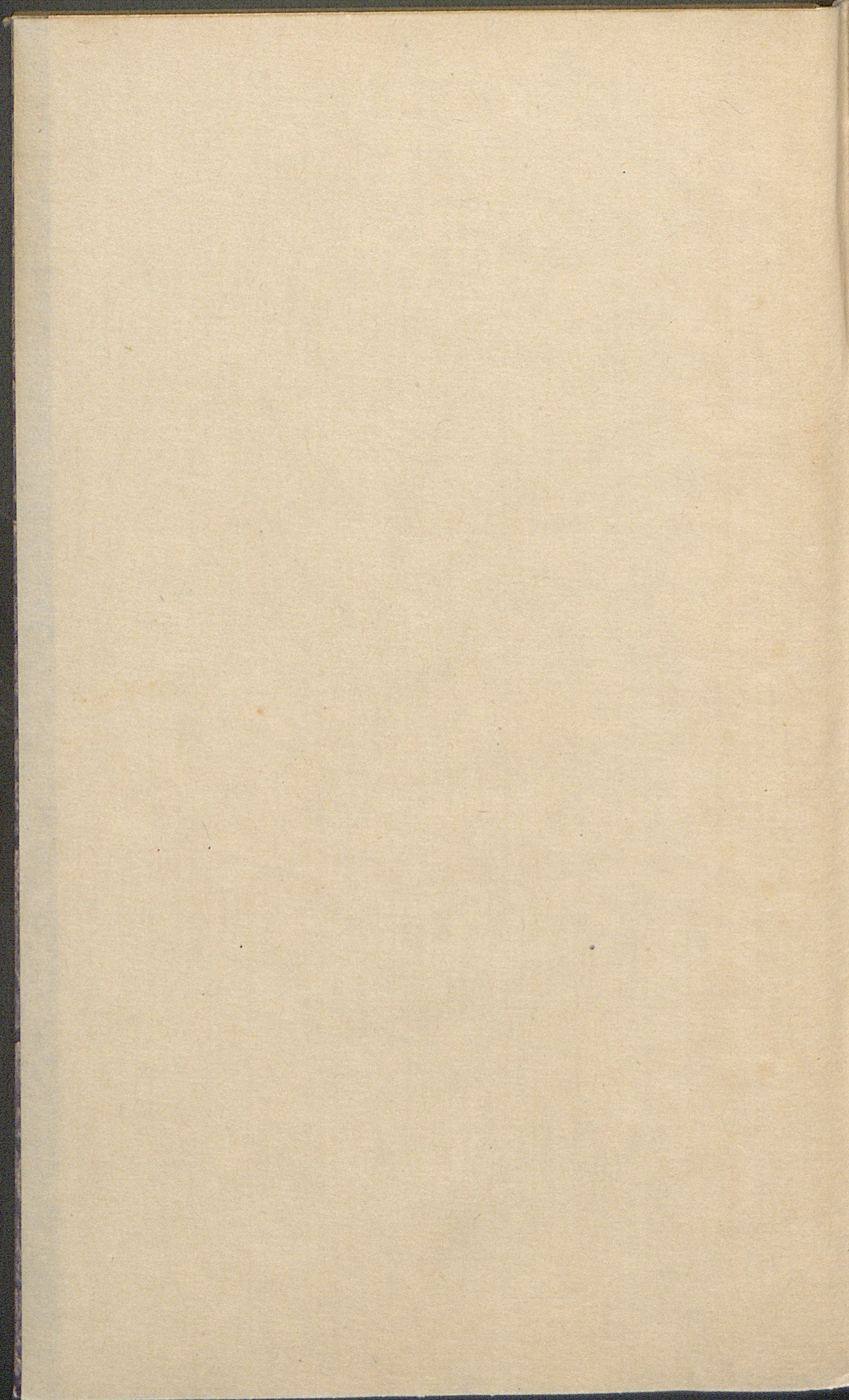

T. 43. 566.

Hutarka ab tom, jakaja maja być

„Ziemia i Wola”

Sielskamu narodu.

Praŭdziwy obrazók, żyŭcom zniaty z ciapieraszniaho
życia wioski na Biłaj Rusi, daŭniaj Krywiczynia.

---

padaŭ
A. J.

Drukowana u Wilni, u Drukarni Admunda Nawickaho.

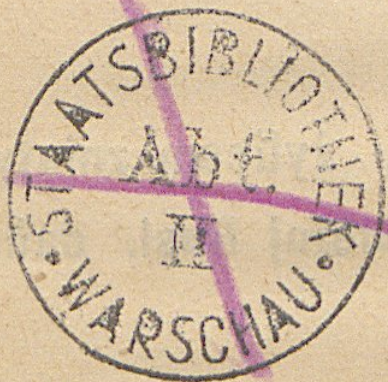
1 9 0 6 roku.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001002739219

~~I. 44. 192~~

I. 43. 566.

1449124

A

Kazionny Manapol
w Chacia starasty
Homan, aż drażyć ũsia stol....
Jon sam starszy, u madàlu,
Zasieù waźna na kuciè
Żonka pomiaź, u parkàlu,
Słuchaja szto narod placie,
Naliwaja haru u czarki
I zakuski padaje,
A narod zawodzić swarki,
Wydwaraja i pije....

„Kaho Boh karaja,
Rozum adbiraja...”

U wialikam, u siale,
Hdzie „Kazionny manapol“,
U Chacia starasty, pry stale
Homan, aż drażyć ũsia stol....
Jon sam starszy, u madàlu,
Zasieù waźna na kuciè
Żonka pomiaź, u parkàlu,
Słuchaja szto narod placie,
Naliwaja haru u czarki
I zakuski padaje,
A narod zawodzić swarki,
Wydwaraja i pije....

Ab czom heta recz idzie?!
Uzniałasia szto za sprawa?!
U jakoj tut chto biadzie?!
Alba komuś pryszła sława?!

Michal dziaciuk, kryczyć: „radaść!“
„Nam daduć ziamlu panoŭ;
„Bratki! stania woli naszaj zadaść
„I prybytak budzia znoŭ!...
„Szto daŭniejszyja nadzieły,
„Sarwituty u lasoch!
„Ot! ciapier! majontki cely
„Adziadziczym pa panoch!
„Pabiarem dwary usie
„I lasy powyrubajam,
„Kupiec hroszy pryniasie,
„Ot! tahdy my zahulajam!...

„Niachaj pańskaja zahinia,
„Treba wypić na toj czas,
„Dawaj wodki haspadynia!
„Kalib dolaczka dla nas!...“

Natapyryli ũsie uszy,
Pazirajuć na siabie

Michal trafiu usim da dúszy,
Stała ciszej u izbie....

. . . . .
Słysza to—ja Ćwiarozy Cit,
Ustaü, pytaja Michala:

„Czużym ty pakul nia syt,

„Nia utwajej rucce ziamla....

„No, skaży: hdzie ty paczuü

„Szto ciapier czaüpiesz narodu?

„Chto nadzieju Twaju uüzduü

„Ab ziamlu i ab Swabodu?

Jakto chto? Michal adpior,

„Byü u Wilni, tam hawòryć

„Adwakataü ceły chor!

„Tak nia ma czaho i sporyć!

„Nadta nieki maładzik

„Praklamacii mnie czytaü,

„Hdzie i piza, szto muzyk

„Użo na miescy Pana staü.

„Szto im zhuba, a nam wola,

„Jak zachoczam budziam brać

„Usio! u swirnia, u stadola

„I jak jany panawać....

„Każuć nawat tam i siam
„Mużyki už prabawali
„Hrabić dworski uwieś kram
„I majontki pazajmali....
„Dyk czahoża doŭha źdać
„Treba toja úsim rabić,
„Majam siłu, možna brać,
„Lepiaj pośla budziam żyć!...
„Staić toja drukawana
„U papiery, szto ja baczyü,
„A kali sprachtykawana,
„Widać sam Boh tak praznaczyü....

. . . . .

„Szto ty Boha tut miaszajesz —
„Harknuü Cit, piarechryściúsia
„Czy ty Boha na niebia znajesz
„Kali hrabić nauczyüsia?...
„Hdzież ty czuü kaby czužoja
„Tak biaz tołku zabirać?
„Albaż wiera uczyć toja?
„Trebaż budzie umirać,
„I adczot prad Boham zdać!...

. . . . .

Tut Michal — „maŭczy“ — azwaŭsia,
„Szto nas uczysz kiej stary;
„Prociŭ Miru ty papiaŭsia—
„Biare jon i ty biary!
„Czasy stali uż druhija,
„Bòham nieustraszyć lud,
„Heta wydumki błaħija
„Kaŭczy nia tut!
„Świet ciapier rozumniejszy
„Dàŭniaje paszło na bok,
„Toj praŭ chto silniejszy,
„Moża brać i praz zamok....“

. . . . .

Cit jak kryknia: „ach ty złodziaj!
„Bluźnić czort praz Twaje huby!
„Ot jaki Miru dobrodziaj!
„Placiesz smalònyja duby!

. . . . .

Utym na ulicy zahrukatała,
Stanuŭ u warotach nieki woz.
—Mowa usim jakby zastrała —
Dziwiacca: Kaho jon siudy prywioz,
Hladziać u wokny, kažuć „Baćka“,

Szto byü jeździü z Panam Boham,
Da chworaho pana Maćka,
I użo tut piarad paroham....

Atwarylisia dźwiery ünet,
„Jezus Chrystus pachwalony!“
Każa probaszcz na prywiet,
Da abràzâü pakłaniony.
Na wieki wiakoü, atwieciü lud,
A ksiondz zaraz i pytaja:
Sztoż wy dietki sabràlisia tut?
Dyj na pjanych paziraja....
Jeździü ja da Haradziszczã,
Pacesara spawiadać,
Hladžu: szto tut za ichryszczã,
Dobraż wiedać ksiandzu znać:
Moża robicca sztoś złoħa,,
„Moża jakoj rady treba
„Wodłuh praúdy, wodłuh Bohã,
„Bo úsim pilna nam da Nieba.
„Ledźwie na porozia stanuü
„Baczu: sztości tut nia tak —
„Śmiardzić harełka—dalaj hlanuü —
„Wiadziè homan nasz junak,

„Ot hety! Oj Michal! jość tut nieszta,
„Choć ciabie aściarahaü;
„Ja dowiedajusia zreszta,
„Ab czomty tut razpraülaü....

.....

„Ociać miły — kaža Cit —
„Michal brać czužoja radzić,
„Swajej niükaj jon nia syt,
„Dy jaszcz*e* i s*ł*owam wadzić:
„Nam starym maüczać wialić,
„Nauczyüsia u sałdatach,
„Nieć szto bredzić staüszy pić
„I buntuja usich pa chatach....
„Ot i tut-że jon pryszou,
„Kaža: u Wilni drukawana
„Kaby hrabić skarb panoü,
„Szto üže mnoha tak pabrana....
„Wyże, ksienże, uczycia nas
„Katachizmu u kaściela:
„Sztob rady każdy czas
„Byli sa swajho takwiela,
„Szto Boh ludziam zabaraniü
„Kryüdzić, kraści, zabiwać,

- „Nawat kab nicto swajho nia trwoniü
„I czużoha nia śmieü brać....
„A Michal jak pawiarnuü
„Z Maskaloü, hdzie byü boj,
„Tak i wieru niek zwiarnuü —
„Nia tut każuczy, *nia swoj*....
„Jeździeć tolka da miasteczka,
„Kab paczuć jakija pleci;
„Ab tojaż u nas ciongla spreczka,
„Szto jon horszyć naszymy dzieci....
„Dyk nia choczuc pracawać,
„Samawoli nadżydajuć,
„Tolka myślać hdzie szto sarwać
„Kurać i u harèłku ulahajuć....
„Paspraülali czyrwony kaszuli
„Doühi z abcasami boty —
„Ab jakich baćki nia czuli —
„Pa kirmaszach robiać psoty,
„Łajucca pa Maciary, meram dzicz,
„Zdajecca szto nia Chryścijanie —
„Niczoha z nich dobraho, aprycz
„Szalmoústwa—da kryj Boże Panie!...
„Ich pa szkołkach doüha uczyłi
„Jak praüdy nia szanawać,

„Dyk u światej wiery astyli
„I Boha nia choczuc znać....
„A tut jaszczc najszli sałdaty:
„Szto u Maskaloch pabywali,
„Starym choć uciakaj iz chaty
„Kab złydni nia pazabiwali....
„Ot, taki Michal ciapier
„Pierszy herszt, úsich bałamucić,
„Każe: budu wasz achwicer,
„Kab nichto nia śmieũ strusić;
„Jak skamanduju u dwor,
„Kab usie byli hatowy —
„Nawat starasta nasz skor
„Słuchać tyja usie mowy,
„Jon u swaju basz chatu
„Sabiracca pazwalaja .
„Nia hladzià na czasu stratu,
„Dyi harełku papiwaja,
„Razam z cełoj hramadoju....
„Dobra szto Ociac zaszli tut
„Szczaśliwaju paròju,
„Moża zcichnia hety płut....
„Nauczajcia ksienże baćka,
„Kab Boh ludziom rozum daũ,

„Kab Michal falszywy radzka
„Zwodzić siało piarastaũ....

. . . . .
Smutny ksiondz z taho razkazu,
Sztó cnatliwy Cit wyjàwiũ,
Padumaũszy troszka z razu,
Takim słowam ludziam pràwiũ:
„Dzietki maje, Chryścijanie!
„Ciapier czasy złyja stali:
„Zawialisia znoũ pahanie,
„Ciomny lud pabuntawali;
„Abiacùjuć usio daram,
„Choć Boh pracawać praznàczyũ,
„Ab czom u zakonia starym —
„Dyk praklaty chto piarainaczyũ.

. . . . .
„Raju na ziamli nia masz,
„Ciarpieć dla zasłuhi treba,
„Jak ciarpieũ Zbawicial nasz —
„Biaz taho niaúbàczyć Nieba!
„Chto z Boham pracuja da potu,
„Da ùczycca cały wiek,

„Chto nia czuràjacca kłapòtu,
„Toj tak wiela czaławiek!
„Chtoż biaz pracy chocza żyć,
„Zazdrościć bliźnim prybytku
„I hatoŭ im kryŭdu czynić,
„Nia budzia mieć z taho użytku.....
„Czyjści dzied, czy baćka, u pocia
„Dabrà sabie zapracawaŭ
„I pry takoj zbożnaj rabocia
„Patomstwu skarb swoj adkazaŭ,
„Chtoż być moża taki szelma,
„Kab ad unŭkaŭ adbirać?
„Hetaż hreszna, podła wielma!
„Wartaż byłab pracawać?!

. . . . .

„Zatym Boży nakaz siomy;
„Kab nichto nijak nia kraŭ
„I dziasiaty, wam wiadomy:
„Kab czużoha nia žadaŭ:
„Ani domu, ni ralli,
„Ani asła, ni wała,
„Kab czużych słuh nia padyjszli,
„Kab zazdraść hrabić niaŭziała.

. . . . .

„Ułasnaść każna recz świataja,
„Na niej ludzki świet staić,
„A chto praŭudy toj nia znaja
„Niawart nawat na świecia żyć.

.....
„Kali Boh ludziej karaja,
„Dać nauku chocia złym,
„To úwieś rozum adbiraja,
„Dyk i zhuba úśled za tym.

.....
„Dziś pryszou pahany czas,
„Ludzi stracili razsudak,
„Kažuć: Boha niama u nas,
„Zatym czort nastawiú udak:
„Kab, jak u mutnaj wadzie,
„Ławić da piekła dusz biaz miery,
„Kab byli u wiecznej biadzie,
„Kali zakryty Nieba dźwiery?.....
„Dzietki! niech Boh was kryja
„Słuchać, wieryć hresznaj wieści,
„Zabudźcia usie bredni tyja,
„Kab mieć zbawiennia na reszci!

„Uszak hłaŭny Boży nakaz:

„*Bliźnich jak siabie lubić*”,

„A czy tak robicca u nas,

„Kali hatowy hrabić, bić?!

„Żle, źle ciapier na świecia!

„Za to jamu nia zdabrawać,

„Boh jest na niebia precia ,

„I trebaż tuju praŭdu znać!

.....

„Michal was uczyć kryúdzić pana,

„Usio szto maje zabirać

„I jakby toja prykazàna,

„A Boh skazaú: *nia śmieć nic brać*,

„Chtoż ważniejszy? was pytaju,

„Michal pjanica czy Boh?!....

.....

„Maŭczycia!.... skažu, bo praŭdu znaju:

„*Toj szto świet satwaryć moh!*

„Toj szto wydaŭ nam pryказы

„Jak żyć usim na świecia treba,

„Biaz Bożaj Jaho abràzy

„I kab nia brakła nikomu chleba!

.....

„Szto czužoja wam bahaćcia?!
„Szto zawiniü wam Wialmožny?!
„Kažny pan u swajej chàcia,
„Kab byú tolka nia biazbožny....
„*Pan, Mužyk ciapier úže roüny,*
„Usim wolaczka adnaka
„I czaławiek kali staròüny,
„Zbahacieja, byla nia hulàka.
„Pan aszczedny panam budzia,
„Mužyk éwiaroży haspadàram,
„Aboja musiać być u trudzia
„I nia jeści chleba daram....

.....
„Toj chto z płuham, czy z kasoju,
„Z hrablami, czy z taparom,
„Czy pry pieczy z czapiałoju,
„Z wiłami, rydlam, siarpom;
„Chto uczyć, pisza, czytaja,
„Leczyć, i mszu prawić pry altàry,
„Kažny z nich pracu maja,
„*Usie roüny i da páry.*
„Nia masz u pracy prywileju,
„Úsiakaj adna cześć i sława,

„Padwyższyć żadnaj ja nia śmieju,

„Kaźna dobra, ludziam prawa.

„*Niech nia dumaja muzyk*

„*Szto tak wiela jon pracuja;*

„*Tak bredzić jon prywyk,*

„*A mudrej ad usich hultuja.....*

. . . . .

„Zahlanicia u siało,

„Skolka tam biaz pracy ludu!

„Usich hultajstwa abniało,

„Czurajucca potu i trudu,

„A z hultajstwa złyja dumki:

„Jak nia chocza pracawać

„Pabraüby czużyja kłumki,

„Hatoü druhomu szkuru zniać.....

. . . . .

„Pan jak stratny i hultaj

„Miniecca skora jaho panstwa,

„Paświć swinni pojdzia badaj,

„A muzyk zhinia ad pjanstwa,

„Choć skolka jamu ziamli daj.

„Da jość szmat hultajoü

„Usiudy pa świecia,
„Na siale i u panoŭ,
„Zimoju i úlecia....

. . . . .
„Usim nam łaski Bożaj treba,
„Jak dażdżu na urażaj,
„A jana nia zstupić z Neba,
„Kali złydniaŭ pouŭny kraj,
„Takich: szto zazdrościć, pjuć,
„Kraduć, bliźnim robiać szkody,
„Jak cyhany biazczelna łhuć,
„Razpustu stawiać miast swabody.

. . . . .
„Boh karu daść za biazparadak,
„Dabrà nia budzia nikômu,
„Nastupić kraju upadak,
„Zabraknia ludziam chleba komu!
„Padumaj durny czaławiecze:
„Szto ty czynisz i czaŭpiesz?
„Uszak ty nia z czużoj pieczy,
„Ala z ròdnaj chleb Boży jesz!
„Majasz niŭku, haspadarku,

„Możasz wolna zarablać,
„Pan nia sieü tabie na kàrku,
„Jon susied, dyk trebaż znać!...
„Jon nauki bolaj maja,
„Lubić rodny kraj nam usim,
„Chentna uczyć, pamahàja —
„U susiedztwia dabra z nim....

. . . . .

„Czyż pany wam sztoś zabrali?
„Tyja ziemi szto wy mieli
„Prawia daram wam addali,
„Jak wy sami zachacieli!
„Tak hdzież sumlennia pańska brać?!
„A panam nia trebaż żyć?
„Wam że piłna ichniaja zaniàć,
„*Kaby unet usio prapić....*
„Praüdu każu wam światuju:
„*Tak nia można*, budzia hrech,
„Boh skaraja za chciwaś tuju,
„Pryjduć ślozy, projdzia śmiech?...

. . . . .

„Tolka dzikaś wasza dzieci,

„Jak Boha z serca prahnali,
„Manić Was u czużyja kleci
„I susiedziam ũsiob zabrali!

. . . . .

„A swajho czy ty żałujesz?
„Czy pazwolisz siłaj brać?!
„Czamuż czużoha nia sznaujesz?!...
„*Paźdzy!* przyjdzia złodziaj Twajo zajmac!..
„Oj przyjdzia, saszle Boh,
„Kajacca budzia pozdna,
„Jak miniecca wam piroh,
„Da nastania parà hròzna—
„Nie takich Jon durniaŭ zmoh!...

. . . . .

„Wolnadumcy każuć: „praszki”,
„Niama Boha”, my bahi!
„Usio takwiela ksienży straszki,
„I wieryć durań druhi....
„Chto że uczyć, szto tak można,
„Toj pahaniec i praklaty,
„Budźciaż z takim asciarożna,
„Dawiadzie was da utraty!...
„Paladzicia szto dziś ròbicca;

„Toż chwabryki paburyli,
(„Kamuż heta znadòbicca?)
Dyj choczuć, kab muzyki toja rabili....
„Dwary niszczyć!—*toż warjactwa!*
„Alba miram strajkawać;
„Jakojaż z taho kamu bahactwa,
„U rabocia piaraszkadzać?...
„Porachujcia, skolka dwor
„Daje zarobku akalicy:
„Zarablaja chto u rabocia skor,
„Starszyje, chłopczy, dziawicy.
„A skolkaż u pańskóm dware
„Parabkoŭ, bab i dzieci!
„Każny hroszy, chleb biare,
„Żywie dobra ceły leci.
„Hetaż usio swoj narod;
„Hdzież chto daŭby im pryton?
„Życcia ich u adzin hod
„Prapàłab, kab wyszli won....
„Skàżacia; „ziamlu im pansku dać”.
„Dobra. A hdzież hroszy kanieczny,
„Kab siadziby budawać,
„Kab byli u losia bazpeczny?

. . . . .

„Ciapier dwor daje apieku,
„*Stużyc ùzajemna swajmu stużcy;*
„Ani hadki czaławieku,
„Jeść chleb, sol i maje hroszy u krużcy.
„Paladzicia u dwaroch
„Jak żywuć parabki:
„Majuć strawu i piroh,
„Karoúki, kurki, wiapruki.
„Dziedzicz jaszczé chentna uczyć,
„Kali tolka może,
„I ubiadzie wyruczyć,
„Usiakim dapamoże.
„Meram tut siamja jakaja,
„Pad baćkaúskim kryłom,
„A hetu praúdu usiaki znaja,
„Nia wyrubać jej i taparòm....
„Bohu zatym nia hraszycia,
„Kali kiepskaho nia masz,
„Kali usie u dobrym bycia,
„Jość ądzieżka i na kiermasz....*)

. . . . .

---

*) Znajú dwary hdzie tak dobra wiadziecca parabkam i sluham, szto żonki ich smażyć sabie na prysmaki *kamfitury*, dyk nia biada chyba.

„Uczać was ludzi złyje
„Jak czużym razbahacieć,
„Haworki heta pustyje,
„Nia budziacia łaski Bożaj mieć!...

. . . . .

„A wyż prajekty padszczuwaczoŭ znajacia?
„Nia mieć wam ùłasnaści światoj!
„Nia wasza budzia toja szto pazajmajacia!
„I zmianiŭsiab wieś życcia stroj....
„Buryciali ruk waszych takwiela
„Pragnuć, kab pamahli buryć,
„Tahdy byłab pa kaściela
„I stalib ludzi jak żwiery żyć....
„Wolnadumcy taho i choczuc,
„Buntojuć durny narod,
„Razsudak jaho maroczać,
„Kab z chryścian zrabiŭsia zbrod....

. . . . .

„Nia słuchajcież toj nauki,
„Bo usia jana prociŭ Boha,
„Czartoŭskija heta sztuki
„I chryścianam trywòha.

. . . . .

„Wiedajem szto kraj biaz ładu,
„Patrebny lepszyja zakòny
„I haspadarstwu dać treba nieku radu,
„Kab kažny byü zadawqlony,
„Kab uczyüsia, sam zashocza jak,
„Kab wieryć moh pa swajej woli,
„Kab pan wialmożny i prastak
„Bazpeczny byli u swojej doli;
„*Kaby ziamla kažnamu prystupna*
„Stałasia warstatam trùdu,
„I mnoha jej była da kupna,
„*Usiamu Ajczyzny ludu,*
„Kab zakon byü ćwiordy raz,
„*Biaz popusku kamu nibudź,*
„Roüny, słuszny dla üsich nas,
„Szto praüdaj sudawoju zwuć....

.....

„Da tych por nia była sudu:
„*Sielski pjany i pradażny,*
„Poüny łharstwa, hrechu, błudu,
„Śmiechu warty, nia paważny;
„Sudy kazionny, hen za świetam,
„Straszna imi i zajmacca,

„Dyk u biazparadku hetym
„Złodziejam tolka staracca....
„Iany, jak taja karosta,
„Zaparszywili narod,
„A ludziam szto żywuć prosta,
„Żudka wielmi ad kłopot....
„Dzieci Baćkoŭ nia szanujuć,
„Syn starych kryüdzić jak może,
„A sudździ usio jamu darujuć
„Szto robicca kryj nas Boże!
„Słowam brydaść usiaka stała,
„Nichto nia peŭny dnia i noczy,
„Praŭda u hrachu prapała,
„A podłaść nabrała mocy!....

. . . . .
„Mnoha let brydki zakon,
„Usiaku kryüdu dazwalaŭ;
„Z serc ludziej wieru hnali won,
„Czynoŭnik tolka panawaŭ.
„Niaŭsim dazwolano kuplać
„Ziamlu u swojom kràju rodnym,
„Nawat muzyk nia moh jej dastać
„Jak byŭ czynoŭniku niahodnym....

„Biaz jaho woli katalik
„Nia moh ni szahu stawić śmieła,
„Strach sercy usich pranik,
„Trywoha úsiu nadzieju zjeła....
„Ū hetu proćmu kryüdzial ulez,
„Pad maskaj nawat kryża,
„Puściü paświć u czuży les,
„Kab z braćmi była hryża,
„Kab nastali skłyki, swarki,
„Ad hetakaj haspadarki,
„Nia tut każuczy, pahanstwa,
„Praüdy, Boha aszukanstwa....

. . . . .
„Uładza ruki zacirała,
„Dumaja piarainaczyć kraj,
„Inaròdcaü nasyłała,
„Kab zniweczyć obyczàj....
„A tym czasam Boh tak daü,
„Szto Japonja uznialàsia,
„Dyk nia tolka hniot ustaü
„No i wolnaść zawialàsia....
„Treba była wajny hromu
„Kab zatrossia daüni stroj,

„Kab z taho hniłoha domu
„Nia astaüsia i pakòj.
„Boh sudziü tu karu ũładzy,
„Szto niaznała panawać,
„Szto u szalonaj adwadzy
„Umieła tolka karać....

. . . . .

„Dziś jazyk usim raztwaryusia,
„Można śmieła hawaryć:
„Ab tom jak ũwieś kraj z tołku zbiüsia,
„Jak ciarpieli i jak żyć....
„Jaki nowy zakon budzia
„Kab ućwierdzić cnotu ũ ludzia.

. . . . .

„*Duma* zasiela u stalicy,
„Jość pasły tam i ad nas,
„Radziać miram u izbicy,
„Kab dabrò najci toj czas.
„Tam tałkujuć i ab tom,
„Kab *biazdomny* ziamlu mieli,
„Haspadarku, ũlasny dom,
„Brać czużoha nia paśmieli.

„Radziać zhodna, kaby sud

„Byü u wołaści innoj,

„Hdzieb należaü *uwieś lud*,

„*Usie tutejszy*, każdy swoj;

„Kab rozliczyć sarwitüty,

„Dać za nich nadzieł narodu,

„Praz to uniać usim pakuty,

„Zrobić roūnuju wyhodu.

„Nadta ziemi szto pod kaznoju

„I tyja szto zabankawany,

„Dastania narod paroju

„Na wykup—*buduć jamu addany*.

„Alaż treba na to czasu,

„Nia razam Wilna zbudawana,

„Nichto nia zrobić *umih kwasu*,

„A z muzyka pana.... *)

„Naüsio para maüczkom prychozić,

„Sam Boh sześć dzion wieś świet twaryü,

„Czas każnamu u poru hodzić,

---

*) U toj czas jak była pisana heta hutorka Dumu pa-
solskaju władza zakryła, bo maskouskije pasły zadumali ta-
kija prajekty, na kotoryja Manarcha nia moh pazwólic; bo
niebyłab z taho dobra nikomu. Adnak üskoraści budzia
sobrana nowaja Duma i pasły nradziać jak zawieści lepszyja
paradki i sprawiadliwaść roūnuju dla üsiech.

„Chto u Bożaj chwala żyü.

„Budzia lepsz, peünia budzia,

„Tolka cnot nia zabywajcia,

„Ćwiarozy stańcia, u ciongłym trudzie,

„Żadać czużoha zaniachajcia....

. . . . .

„Ciapier użo my usie swabodny,

„Kab tolka z duru nia buntawać,

„*My rodziczy*, nia czużarodny,

„Ziamlu możam usie kuplać.

„Nia zabaroniona i wiera nam;

„Nia treba myśli użo kryć,

„Nichto nia zblużnić muzykam,

„Sto raz lepsz budzia u krai żyć.

„Nia rabiemaż skłyki braćcia!

„Niachaj zhoda budzia z nami,

„U pałacu i u chacia,

„Żywicia muzyki z panami!...

„Kraj nasz, rodny; panoú kości

„Lażać razam na emantàry,

„Wy swaje tut, jany nia hości

„I üsie dziejki i naszymy stary!...

„Chto was chocza z braćmi zwadzić,

„Tamu Boh nia pamaży,
„Nichto nia móža swaich zdradzić —
„Ja kažù i ty każy!
„Niachaj zhoda budzia z wami,
„Żywicia muzyki z panami,
„Saüsimi u krài, dyk i z żydami,
„Kryüdy nia czyńcia nikomu,
„Bo usie my miaszkancy adnaho domu!
„Zdarowy budźcia, jechać czas;
„I tak zahawaryúsia mnoha;
„Pahamonim druhi raz,
„Jak zdarycca siudeju daroha,
„A lepsz prychadzicia da kaścioła,
„Budu, dzietki, nauczać:
„Tam dla was najlepsza szkoła,
„Boha możacie paznać!“

. . . . .
Skazaüşy toja ksiondz pakłaniúsia,
„Pachwalony“ usim dadaü,
Płaszczam czornym atuliúsia,
Wychadzić za dzwiery staü.

Tut narod wieś sa slazàmi
Ruki Ojca caławaü,

I pakornymi sławami
Jaho k'bryczcy praważaü.

Ksiondz pajechaü, a hramàda
Zahałasiła: „praüdu jasnu uczyć
„I świataja jaho rada,
„Czužòja nikòha nia tuczyć!!...

Michal nawat pryszòü da Cita
Dyj kaža: „pania dziadźka:
„Z buntam treba być nam kwita,
Ty lepszy za mianie uhadźka!
Winian ja szto tak brachaü,
„No mianie padhawaryli,
Bòdajby hetaho nia znaü;
„Lepsz by mianie nabili
„Jak ciapier tak stydzicca,
„Za biazbožnyja haworki;
„Trebaž Bohu pakarycca,
„Nia zawòdzić z praüdaj sporki.
„Treba usim ciarpliwa źdać
„*Szto Dumà swaja asùdzić,*
„Należyć jajo szanawać,
„Bo *wybrana*, dyk nia zbłudzić!..

. . . . .

Patom cicha i pakorna
Michal Citu ruku daŭ,
Szczyrym sercam, nia pazorna
„*Prabaczajcia brat*“, skazaŭ.

Cit ad radaŭci suniaŭsia,
„Dobra“ każe, czaławiecze,
Z Michalom pryŭsich abniaŭsia
Szto aź zatraszczali pleczy.

Starasta tym zdatanawany,
Zniaŭ maďal, pabreŭ u pole,
A narod chacia i pjany
Razyszouŭsia u dobrej wole;
Żupiŭ ciongla ab naucy,
Katoru słyŭszaŭ jakby z Nieba,
I ab *biazbożnych* sztucy,
Katorych słuhać nia treba.

Tym i konczyłasia sprawa,
A jak Lud parazumnieŭ,
Była jamu cześć i sława,
Bo czużoha nia chacieŭ.
Z toj pary ni adwakaty,
Nijakija abarwancy

Nia śmieli zazirać u chaty,
Paznaŭ narod szto pahancy,
Szto tak wiela padszczuwajuć
Dla taho kab sztoś sarwać,
Szto Boha jany niaznajuć
I nia choczuc pracawać!

Jeszcze słowa na astatku:
Niachaj z wami budzia Boh,
Kab pracaj dabicca dastatku,
Usiaki z was żywuczy moh.

Zatym pomnicie usio toja
Szto ksiondz uczyŭ, kazaŭ Cit,
A budzia życiaczko światoja
Každy stania usim syt;
Najbardziaj tym szto patreba
Dla naszaho sumlennia,
Kab nia utracić Nieba
Wodłuh praznaczennia!

A. J.

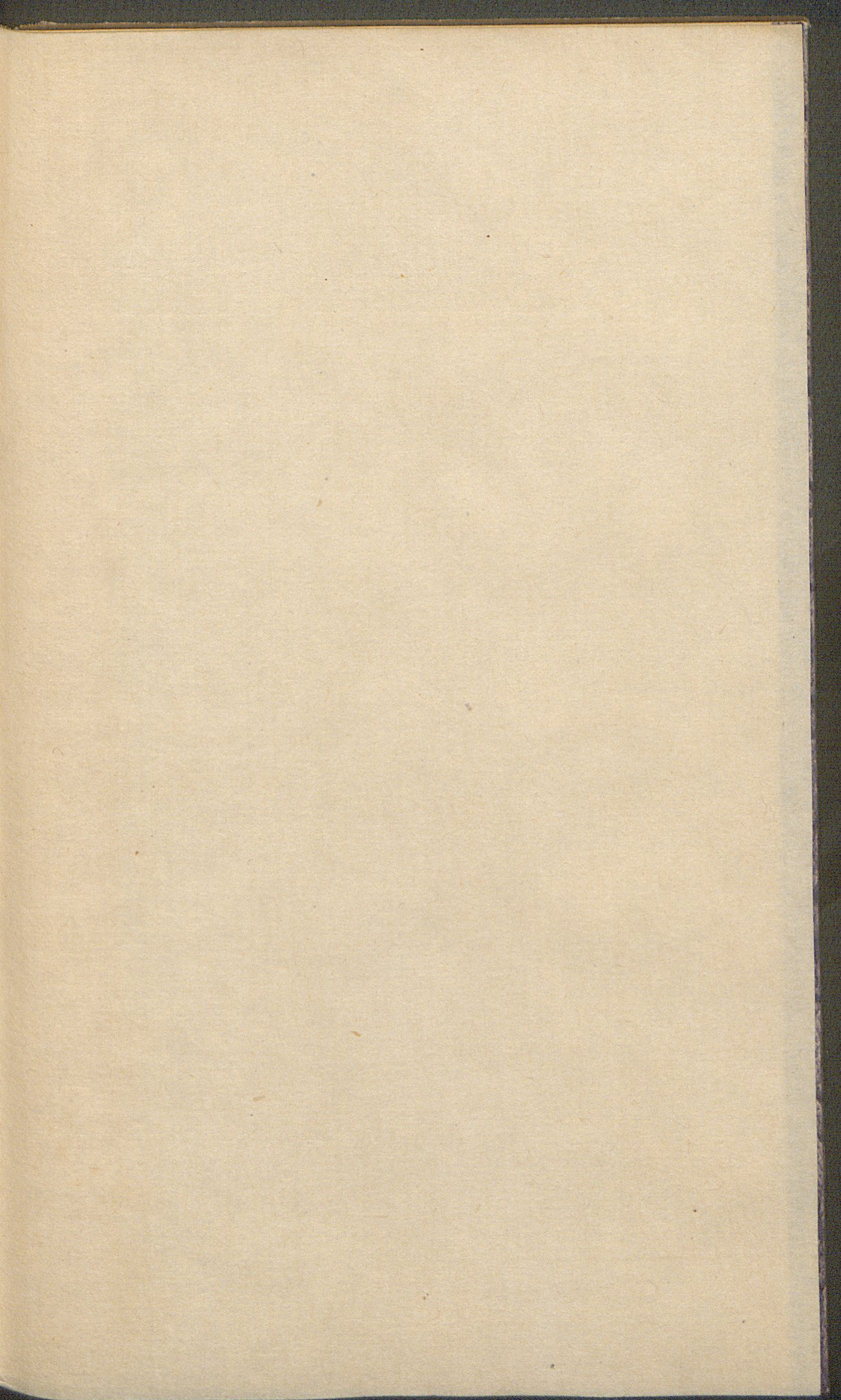

79

D

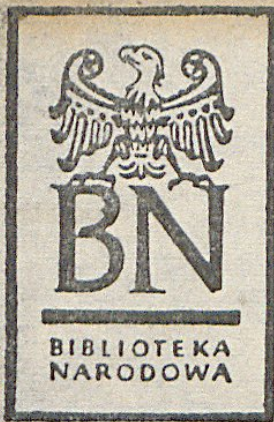

43566

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001002739219